

האדיטש, האנזבורג
ישתדל דבר העתקה [ויגיש] בפשוטים, והשניית יעזר לו ויצליח
בגו"ר. בטח [...] הוא לומד.
ג' תקסח

משפחת גאנזבורג - האדיטש

שומרי אוהל כ"ק אדמו"ר הזקן

תשורה

מהתועדות בר מצוה של
הת' שניאור זלמן גאנזבורג
י"ב אלול ה'תשפ"ד

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

פתח דבר

אנו מודים להשי"ת על הטוב אשר גמלנו, ובחסדו הגדול זיכנו לחגוג את שמחת בר המצווה של בננו הת' שניאור זלמן שיחי', עם הכנסו לעול המצוות. התודה והברכה מובעת בזה לבני משפחתנו, ידידינו ומכרינו שבאו מקרוב ומרחוק להשתתף בשמחתנו ולברך את חתן הבר- מצווה שיחי' בברכת מזל טוב, ולאחל לו שיזכה לגדול כחיי"ל נאמן בצבא חיילי בית דוד, להמנות על בחירי התמימים, ולפעול את הגאולה מתוך הרחבה בחיים מאושרים בגשמיות וברוחניות.

חתן בר המצווה נולד בימים הסמוכים לח"י אלול - יום הולדתו של כ"ק אדמו"ר הזקן וזכה להיקרא שניאור זלמן על שם כ"ק אדמו"ר הזקן. בקשר לכך אנו שמחים להגיש בפניכם תשורה זו- ובה תולדות משפחת גאנזבורג מהעיירה האדיטש, שזכו לשמש ולהיות 'שומרי האוהל' של כ"ק אדמו"ר הזקן. (מתוך הספר 'ישראל נח הגדול' בעריכת שני"ז ברגר).

מצו"ב יומן זכרונות מאת הסבא הרב דוד לייב שיחי' אופן מתקופת שמיני עצרת תשל"ח.

ימלא הקב"ה משאלות לבב כאו"א מכם לטובה ולברכה, שנזכה לחזות בהתגלות הרבי מלך המשיח, מלך ביופיו נאו ממש. כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה !

ישראל ונחמי גאנזבורג
י"ב אלול תשפ"ד
כפר חב"ד

אופן לוד

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
Hyacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליוכאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, יז' סיון תשכ"ט
ברוקלין

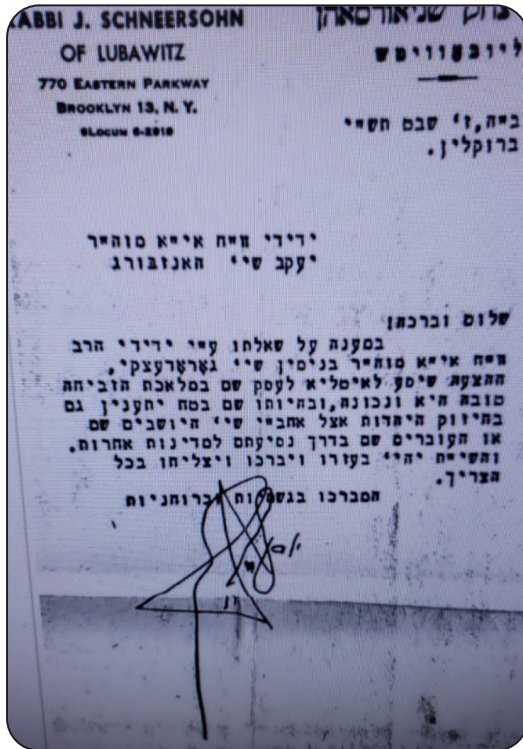
האברך דוד ליב שי'

שלום וברכה!

במענה על הודעתו ע"ד הכנסו בקרוב לגיל
מצוה, הנה יה"ר מהשי"ח אשר מבן שלש עשרה
למצוה יגדל לבן חמש עשרה וכו' כפסק המשנה
(אבות פרק ה') ויוסיף התמדה ושקידה בלימודו
בחורה, בחורה הנגלה, וכן בחורה החסידות ויהדר
בקיום המצוה, והשי"ח יצליחו להיות חסיד ירא
שמים ולמדן.

בברכה

מכתב הברכה של הרבי מלך המשיח לסב חתן הבר מצוה, הרב דוד ליב אופן

מכתב מאת כ"ק אדמו"ר הריי"צ
לסבא רבה ר' יעקב ע"ה גאנזבורג, ברכה לשליחות מילאנו איטליה
ז' שבט תש"י (מספר ימים לפני ההסתלקות)

קשר משפחתי מיוחד

הקשר בין משפחת בליניצקי וגנזבורג, החל בשנת תש"ד, כאשר הרב יעקב גנזבורג שי' הקים את ביתו עם מרת רבקה בתו של הרב ישראל נח בליניצקי. במשך השנים נישאו בני משפחות בליניצקי וגנזבורג כמה פעמים, וביניהם: ר' שלמה מאיעסקי נכדו של ר' ישראל נח התחתן עם מרת רבקה בתו של ר' שניאור זלמן גנזבורג. אחיה של מרת רבקה - ר' מנחם מענדל הלל גנזבורג התחתן עם מרת מאשה בתו של ר' יצחק בליניצקי.

בפרק זה תבוא סקירה מיוחדת (המבוססת על כתבה, שפרסם כותב השורות ב"בית משיח") אודות משפחת גנזבורג שהתגוררה בהאדיטש, משפחה שחלקה הושמדה בימי השואה, ובני משפחה אחרים ניצלו ובהם הרב יעקב גנזבורג שלמרות היותו יתום עגול, הקים את ביתו עם בתו של אחד מחשובי החסידים - הלא הוא ר' ישראל נח בליניצקי.

האדיטש וגנזבורג אחד הם - כל חסיד אשר רצה להשתטח על ציון אדמו"ר הזקן בהאדיטש, ידע את הכתובת של שומר האוהל הרה"ח ר' יוסף גנזבורג, שיחד עם אביו הרה"ח ר' מנחם מענדל הלל אירחו במסירות רבה את החסידים הבאים להתפלל על הציון בהאדיטש. משפחת גנזבורג היתה המשפחה החב"דית הגדולה והחשובה בעיירה.

* * *

לעיירה האדיטש היסטוריה חסידית מרתקת, שמתחילה עם הסתלקות אדמו"ר הזקן. בכ"ד טבת תקע"ג, הסתלק אדמו"ר הזקן בכפר פיענא בעת ברחו מפני נפוליון, משם נלקח להיקבר בהאדיטש, שהייתה העיירה הקרובה ביותר בה התגוררו יהודים.

מסופר כי לפני הסתלקותו אמר אדמו"ר הזקן מספר פעמים: "האדיטש, האדיטש" לכן הובילו את גופו הקדוש לקבורה לעיירה האדיטש על גדות הנהר פסול המרוחקת כ-300 ק"מ מכפר פיענא.

בנו אדמו"ר האמצעי באגרת מיוחדת ששיגר בחורף תרע"ד, לחסיד הנודע הרב משה מיזליש מספר על האוהל שנבנה במקום קבורת אביו:

ר' יעקב גנזבורג (עומד משמאל)
עם הוריו - ר' מנחם מענדל הלל ומרת שרה, ועם אחיו הת' ישראל

“עשינו כיפת עץ טוב, וגם בית גדול והכנו לבנים לבניין חומה כדי לבנות לכבודו וכמו על קברי אבות וגדולי הצדיקים שבאים להיות נודרים ומתפללים שם בעת צרתם, כי גדולים צדיקים במיתתן כו'. ובערב ראש השנה העבר היו שם ששה מנינים מראמען וקרעמנצ'וג כו', והעמידו שם לאמפין [נרות] הרבה ואיש יושב שם בתמידות, ושולחין מכל המדינות פ"נ לשם". [אגרות אדמו"ר האמצעי ע' רמה]

הצמח צדק מתיישב בהאדיטש

אחרי הסתלקות אדמו"ר הזקן, התיישב אדמו"ר הצמח צדק - ישיבת ארעי - בהאדיטש, עד שחותנו אדמו"ר האמצעי התיישב בליובאוויטש בסוף שנת תקע"ג, אז עבר גם אדמו"ר צמח צדק עם בני ביתו לליובאוויטש.

על עיסוקו הרוחני בהאדיטש סיפר אדמו"ר הריי"צ :

“ברשימות הקודש משנת תקע"ג, רשום אצל הרבי הצמח צדק כל מה שאירע מערב שבת מברכים אלול תקע"ב, כשהרבי הזקן וכל ילדיו - פרט לבנו הרה"ח ר' משה-נוסעים מליאדי עד בוואם להאדיטש. ברשימות מהחודשים ששהה הרבי הצמח

אוהל אדמו"ר הזקן לאחר שיפוצו בשנים האחרונות

צדק בהאדיטש, הוא רושם כל זמני התגלות רבנו הזקן בגלוי או בחלום והעניינים שאמר לו, עניני תורה בנגלה ובחסידות שגילה לו”.

מבקשת להיקבר בהאדיטש

באותה תקופה, הרבנית פריידא בת אדמו"ר הזקן שהייתה חולנית נחלשה ביותר, הועברה לנאות דשא. באותם ימים, הבינה שיומה קרב, לכן ביקשה מכמה חסידים שלאחר הסתלקותה יקברוה בהאדיטש לימין אביה. לאחר הסתלקותה (בט"ז סיון תקע"ג) החליטו החסידים להיענות לבקשתה, אך בכל זאת נותר ספק בליבם.

בדרכם לבית העלמין, כאשר הגיעו לפרשת דרכים, כשרך אחת מוליכה לקרעמנצ'וג והשניה להאדיטש – החליטו שלא לכוון את הסוסים, ולאן שהסוסים יוליכו את גופה הקדוש, שם יקברוה. והסוסים המשיכו כמובן להאדיטש. היא נטמנה, כפי בקשתה סמוך ממש לציונו של רבנו הזקן.

הסתלקות בחזרה מהציון

רבותינו נשיאינו ביקרו לעיתים בהאדיטש, כמה מהביקורים מצויינים בשיחות ואגרות קודש.

אדמו"ר האמצעי הסתלק בט' כסלו תקפ"ח בדרכו מאוהל אביו בהאדיטש, אל ביתו בלויבאוויטש. לאחר ההסתלקות, עבר בנו הבכור הרב ר' נחום לניעז'ין - להיות סמוך לאוהל אביו. אולם תקופות ממושכות שהה בהאדיטש על ציון סבו אדמו"ר הזקן.

מהראוי שיהיה משמרת

בשלהי שנת תרנ"ב, דאג אדמו"ר הרש"ב לתיקון המקווה הסמוך לאוהל. בשנת תרס"ז בהוראת הרבי הרש"ב, בנו אוהל גדול ומרווח ולידו חדר נוסף לבית הכנסת. הבנייה נעשתה מתרומתו של הנגיד החסידי הרה"ח ר' אברהם יוסף סירקין.

בזמן שתיקנו את המקווה, תוקנו תקנות מיוחדות בקשר לאוהל: נר התמיד ידלק בקביעות, והמקווה הסמוכה לאוהל תחומם בימי אלול, בימים הנוראים, וביום ההילולא.

בית הכנסת ליד האוהל בהאדיטש

אולם תקנות אלו לא החזיקו לאורך זמן. בכ"ד טבת תרע"ב אדמו"ר הריי"צ הגיע להשתטח על הציון, ונוכח לראות כי מעטים הם הבאים לאוהל, ואין לא נר התמיד ולא מקווה מחוממת. פרטים אלו דיווח לרבי הרש"ב, שמיד החל לפעול בנידון.

הרבי הרש"ב כתב כמה מכתבים לרבי הריי"צ בנושא. בט"ז שבט כתב לו:

"בדבר האדין, לבד דבר המקווה דרוש מאוד לעשות סדר בגוף הנהגת האוהל הפנימי ובשמירת קדושתו מבחוץ. ההנהגה הפנימית בהנר תמיד שיהיה בתמידות ובשמן זית זך. ובכל עת שבאים אל האוהל יהיה שם שמש, וגם שיהיה מניין מתפללים לכל הפחות בשבת קודש וביום טוב. וגם שלא יהיה עזוב בלי שמירה לגמרי".

לגבי השמירה הביא הרבי הרש"ב משמירת המקדש, שעיקרה היה בשביל כבוד, ומשווה לציין בהאדיטש:

"ובנידון דידן אם כי באמת היה מהראוי שיהיה משמרת, אבל על כל פנים לא יהיה עזוב... בהבית שיש שם לצורך השמש, וכמדומה שיש שם עוד בתים לצורך הכנסת אורחים, ידור שם שמש שזה יהיה עסקו לשמור את האוהל ואיזה פעמים ביום יכנס אל האוהל. ויהיה זהיר בטבילה בכל יום. ושמירת קדושתו מבחוץ, כי אנשי העיר בכלל והחברא קדישא כפרט אינם מתחשבים בקדושת המקום..."

הרבי הרש"ב כתב מכתבים ארוכים בנוגע לאפשרויות השמירה על האוהל, ואף הסכים שהרבי הריי"צ ייסע לאסיפה שתתקיים בהאדיטש בנידון זה.

לא ברור מה יצא לפועל מכל האמור, אולם מה שברור ששנה לאחר מכן – לקראת כ"ד טבת תרע"ג – דאג הרבי הריי"צ שיסעו שלושה חסידים להאדיטש, והדבר גרם נחת רוח לרבי הרש"ב. שנה לאחר מכן תרם הרבי הרש"ב חמשה רובל עבור אלו הנוסעים להאדיטש.

מגרמניה לאוקראינה

משפחת גנזבורג היתה משפחה חשובה ומרכזית בהאדיטש. היו עוד משפחות חב"דיות בהאדיטש באותם ימים, וכולם קרובי משפחה של משפחת גנזבורג. משפחת גנזבורג היא משפחה חב"דית שמקורה בגרמניה, וחלק מבני המשפחה עברו להתגורר באוקראינה.

הרה"ח ר' יוסף גנזבורג התגורר בעיירה באייב באוקראינה. הוא היה מחשובי חסידי חב"ד, והתכתב תדיר עם בני אדמו"ר הצמח צדק. ר' יוסף נהג מידי שבת ללבוש בגדי לבן (כפי שנוהגים אלו הנוהגים על פי קבלה) והסתגר בבית המדרש, שם התפלל ולמד כל השבת.

תמימים מתפללים באוהל אדמו"ר הזקן

את בנו הרב מנחם מענדל הלל, קרא מנחם מענדל על שם אדמו"ר הצמח צדק, ועל שם החסיד הרב הלל מפאריטש - שניהם נפטרו בתקופה שטרם לידת הבן.

שני בניו הרב מנחם מענדל הלל, והרב שמואל יצחק השתקעו באיזור האדיטש, ואילו אחותם השתקעה בשיקגו - ארצות הברית.

ר' שמואל יצחק ורעייתו נולדו כמה ילדים שהתגוררו בהאדיטש - הרה"ח ר' בנימין שלמה, מרת ביילא שנישאה להרה"ח ר' דובער עלקין ומרת רחל שנישאה להרה"ח ר' זלמן לויטין.

ר' בנימין שלמה שלמד בשיבת תומכי תמימים בליובאוויטש, זכה להיות שליח רבותינו נשיאנו לאוהלי הקודש בעת מלחמת העולם הראשונה. הוא התגורר במוסקבה, ונפטר בגיל 42 בסמרקנד בימי השואה.

מרת ביילא נישאה לר' דובער בנם של הרה"ח ר' צבי הירש ומרת בתיה עלקין חסידי חב"ד תושבי האדיטש. ר' צבי הירש ורעייתו נפטרו לפני מלחמת העולם השנייה. מרת לובה פינסון הבת של מרת ביילא, מספרת כי הוריה גרו בהאדיטש, עד שאביה נאלץ להימלט מהמקום מאימת השלטונות הקומוניסטיים.

ר' שמואל יצחק הי"ד

את הסבא ר' שמואל יצחק הרגו פורעים אנטישמיים בזמן המהפכה הקומוניסטית. כאשר רצחו אותו, רעייתו התעלפה, ושתי הבנות שהיו בבית, ברחו לחצר והתחבאו בתוך ערימות קש. הפורעים חיפשו אותם בחצר, ואך בנס לא מצאו אותם.

למדו בתומכי תמימים

הרה"ח ר' מנחם מענדל הלל, התגורר בתחילה בעיירה ליפוביי-דאלינה ולאחר זמן עבר יחד עם רעייתו מרת שרה לעיירה הסמוכה - האדיטש. תשעה בנים ושתי בנות נולדו לו. הבנים התחנכו בישיבות תומכי תמימים, שלושה מהבנים: הרה"ח

ר' יוסף, הרה"ח ר' מאיר צבי הירש והרה"ח שניאור זלמן למדו בישיבת תומכי תמימים בליובאוויטש שבליובאוויטש, ושאר הבנים למדו בישיבות המחתרניות ברחבי ברית המועצות. כולם חונכו על ידי אביהם ללכת בדרכי החסידות, ובמסירות נפש.

הבן הבכור, הרה"ח ר' יוסף נולד בשנת תרנ"ה בעיירה ליפוביי-דאלינה, לאחר נישואיו בשנת תר"פ עם מרת חיה בת הרה"ח ר' צבי הירש גורביץ, עבר לגור במקום מגורי חותנו - בהאדיטש.

מאביו ר' מנחם מענדל הלל למד את מלאכת השחיטה, ועד מהרה התקבל לשוחט בהאדיטש. בתחילה היה במקביל איליו שוחט נוסף, אך לאחר שהלה עזב את משרתו, נותר ר' יוסף שוחט יחיד בעיירה, עד למלחמת העולם השנייה. מצבם הכלכלי של יהודי העיירה לא היה טוב, והם יכלו להרשות לעצמם לשחוט לכל היותר תרנגול לשבת - אך ר' יוסף שמח בחלקו גם מההכנסה הזעומה. הכנסה נוספת היתה מעז חולבת וירקות שגידלה משפחת גנזבורג בחצר ביתם.

הבנים למדו בתחילה עם אביהם בבית, וכשבגרו נשלחו ללמוד בישיבות המחתרניות בקייב, לנינגרד ובכותאיסי. הסבא ר' מענדל הלל היה נוסע בחודשי הקיץ לבקדם במקומות בהם למדו, ומביא אותם לתקופה קצרה הביתה בכדי שיראו את בני משפחתם.

מרת ציפורה חדש תחי' מנחלת הר חב"ד נכדתו של ר' מענדל הלל מספרת על המשפחה:

”בחצר של סבא ר’ מענדל הלל, היו עוד בתים בהם גרו משפחות חב”דיות: בנו ר’ יוסף ומשפחת חרשוכין - ר’ מרדכי יוסף ורעייתו פייגה רבקה, שהיו קרובי משפחה שלנו. אבא ר’ מאיר צבי הירש גר אף הוא בהאדיטש.

”בהאדיטש התגוררו רק שלושה ילדים של סבא: ר’ יוסף, אבא והבן הצעיר ר’ ישראל שהיה עוד רווק. השאר עזבו את המקום, כי היה קשה מאוד למצוא פרנסה בעיירה.”

ר' יוסף 'שומר האוהל' הי"ד

אפיית מצות מחתרתית

באותן שנים בהן הקומוניסטים דיכאו ביד קשה, כל מה שריח של יהדות נודף ממנו, עסק ר' יוסף מידי שנה באפיית מצות עבור חסידים רבים, דבר שהיה כרוך בסיכון גדול ביותר. על כך מספרת ביתו מרת שפרה תחי' המתגוררת כיום באשקלון:

”אבא עסק גם באפיית מצות מחתרתית, ואני זוכרת שהוא היה מקדיש לכך מידי שנה, שבועות רבים - בעיקר לטיפול ב'שמורה'. סבי (אב אמי) ר' צבי הירש גורביץ', היה נוסע בעצמו לפקח על הקצירה ואחר כך דואג בעצמו להכניס את החיטים בשקים מיוחדים אטומים למים, ומאחסנם במחסן יבש.

”פרשה בפני עצמה היתה טחינת החיטים. אני זוכרת שהיו בבית אבני ריחיים, לפני פסח היה אבא מכשיר את הריחיים מחדש. זו היתה עבודה קשה ומורכבת, כי אבן הריחיים היתה כבדה ביותר, וכדי להרימה הזמין אבא כמה מידידיו אשר במאמץ משותף הרימו את האבן. הם היו מנקים אותם מכל פיזור של אבק - שמא התערב בהם משהו חמץ. ואחר כך היו מכשירים את הריחיים במים רותחים ומחזירים את האבן למקומה. רק אז היו הריחיים מוכנים לטחינת החיטים.

”לאחר ההכשרה, הגיע שלב הטחינה. אבא היה מוציא את החיטים מהשקים וטוחן אותם בשתי ידי. טחינת הריחיים גרמו לרעש גדול, לכן חששנו כי השכנים יגלו כי אנו אופים מצות, מה שכמובן השלטונות אוסרים בתכלית האיסור. לכן האפייה נעשתה שעה-שעתיים ביום בשעה שרוב השכנים יצאו לעבודה, ועד שגמר את הטחינה עברו ימים רבים.

"גם האפייה עצמה נעשתה בביתנו, אבא התקין לשם כך, תנור מיוחד, וכולנו כל בני המשפחה היינו עסוקים באפייה. אמא היתה לשה את הבצק, הבנים היו מחררים את החורים, ואבא היה הרודה - הכניס את המצות לתנור, והוציאן אפויות.

"עוד לפני כן אבא היה מנקה בבית חדר מיוחד, וכשהמצות היו מוכנות היינו אורזים אותם ומכניסים לאיחסון בחדר, עד שהתחילו המשלוחים.

"על פעולת המשלוח, היה אחראי הסבא. אחת לכמה ימים היה לוקח מספר חבילות מצות לבית הדואר, ושולח אותן לקהילות אנ"ש בכל רחבי ברית המועצות - למוסקבה וקייב, לחרקוב, לנינגרד ועוד. בכל חבילה הוא היה משנה את שם ומען השולח, כדי שלא יחשדו בנו.

"לא פעם סבא היה נשאל על ידי פקיד הדואר, לשם מה הוא שולח כל כך הרבה חבילות, סבא השיבו בחכמה: אני איש זקן ולא מסוגל כבר לעבוד, לכן אני מתפרנס מעבודות שליחות, בין שאר השליחויות אני לוקח מאנשים גם חבילות ושולח אותן בדואר. אם ההסבר התקבל או לא אינני יודעת, אך עובדה שהמצות נשלחו, וקיבלנו ידיעות שהן הגיעו לתעודתן. זמן קצר אחרי כן היו החסידיים שולחים לאבא את תמורת המצות כפי רצונם. אבא לא נקב מעולם בסכום, ומשום כך התמורה לא היתה מרובה, והיא שיפרה אך במקצת את כלכלת הבית, ולפעמים גם זאת לא...".

שומר האוהל

עיסוקו החשוב ביותר של ר' יוסף, שראה בו שליחות קודש, היה שמירת אוהל אדמו"ר הזקן - 'דער הייליקער ארט' - המקום הקדוש - כפי שכינה את האוהל. במשרתו זו מילא את רצונו של הרבי הרש"ב, שיהיה חסיד שידאג לאוהל וישמור על האוהל באופן קבוע.

ר' יוסף פקד את המקום מספר פעמים בשבוע, ודאג לניקיון המקום ולתיקונים הנצרכים. הבת מרת שפרה, איננה יודעת ממי קיבל את התפקיד, מה שכן היא מספרת שהוא מילא את התפקיד במסירות ובנאמנות:

"המילה 'אוהל' ריחפה תמיד בבית. לאבא היה ביטוי מיוחד לכך: 'דער הייליקער ארט', ויכולת לשמוע אותו אומר את הביטוי כמעט בכל יום: אני צריך ללכת, אני הולך מחר אלך - למקום הקדוש.

"פעמים רבות היה אבא מסתגר בחדרו, וכותב 'פידיונות', ואז כולנו ידענו שאסור להפריע לו. זה היה בעיקר אחרי שקיבלנו הביתה דואר.

"יהודים מכל רחבי ברית המועצות, היו שולחים אילנו מכתבים, ובהרבה מהם היו מצורפים פ"נים שהם כתבו, עם בקשה מאבא שיביא אותם ל'אוהל' ויקרא אותם על

הציין. היו גם כאלה שכתבו במכתבים את בעיותיהם בענייני פרנסה, בריאות, ילדים, או עניינים אחרים, היו למשל הרבה בקשות רחמים וברכה על אבא או בעל שנעצרו על ידי המשטרה החשאית עם בקשה מאבא שינסח עבורם את ה'פידיונות', ואחר כך יקרא אותם ב'אוהל'. ב'אוהל' עצמו היתה תיבה מיוחדת בה הונחו הפ'נים לאחר קריאתם.

"כתיבת הפ'נים וקריאתם, היתה נחשבת אצל אבא לעבודת קודש. לפני הכתיבה לבש חליפה וחגר את הגרטל, ואת פניו אפפה רצינות מיוחדת. בשעות האלה או בזמן ההכנות שלו להליכה ל'אוהל' ידענו שאסור לנו להפריע לו או להטריד אותו בענייני הבית או בשאלות שלנו. בזמנים הללו, אבא היה כאילו מתנתק מכל ענייני העולם וכל כולו שקוע בתחושת קודש.

"לפעמים היו מגיעים להאדיטש חסידים - בעיקר כדי להתפלל בימים הנוראים ב'אוהל' או ליום היארצייט של אדמו"ר הזקן - ומוכן שבאותם הימים הבית היה מלא חיים.

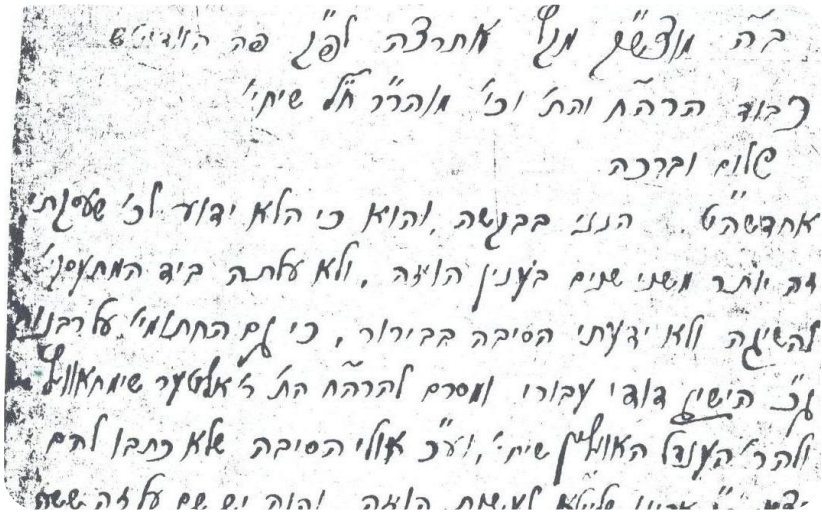
"היו כאלה שהעדיפו לערוך ביקור חשאי, היו אלו, חסידים שהמשטרה כבר חיפשה אותם, והם ביקשו לשפוך את ליבם באוהל. הם היו מתארחים בביתנו יום או יומיים, ואחרי הביקור ב'אוהל היו נעלמים בשקט, כמו שהגיעו - וכל הביקור שלהם, מבואם ועד היעלמותם היה אפוף שתיקה ומסתורין.

"החוויה שאני זוכרת בצורה החדה ביותר מהימים הנוראים, קשורה בחסידים שהיו באים בראש השנה, כשהלכו ל'תשליך' בנהר שליד ה'אוהל'. לכל ההליכה לשם היה אופי מיוחד במינו, מין עליזות ושמחה לא רגילים, כאילו אין משטרה ואין מאסרים ואפשר כבר לשיר בקול רם ולשמוח בגלוי".

אדמו"ר הזקן מצטרף למניין

"אני רוצה להוסיף כמה מילים על אישיות מיוחדת שהייתה באה להאדיטש, שדמותה נשארה חיה בזכרוני בגלל יראת הכבוד שאבא הרגיש כלפיה.

"אני מתכוונת לחסיד הגדול ר' יצחק אותו כינו החסידים: 'ר' איצ'ה דער מתמיד". ר' איצ'ה הגיע אלינו הביתה פעמים רבות. הוא היה נשאר אצלנו יום או יומיים והולך לאוהל ומבלה שם שעות. שמת לי לב שהוא לא היה אוכל אצלנו, אלא מוציא מהחבילה שהביא עמו, אוכל שהביא איתו. אנחנו הילדים הקטנים שבבית, היינו מציצים מבעד לדלת לראות מה האורח אוכל, והוא לא היה גוער בנו, אלא ההיפך מתייחס בחביבות, ופורס לנו ממה שאכל ונותן לנו לטעום.

ר' יוסף במכתב למזכיר הרבי הרי"צ: "ביקשתי להודיעני, אם נתקבלו התמונות ששלחתי מהאוהל הק' דאדמו"ר הזקן"

"הוא היה יהודי נעים הליכות ודיבר בנימוס, אולם כאשר עסק בהכנות ליציאה אל האוהל, היתה ארשת של רצינות ניכרת היטב בפניו. אני זוכרת, שחשנו כי ר' איצ'ה הוא שונה מכל שאר החסידים שביקרו אותנו בבית".

סיפר הרה"ח ר' צמח גורביץ ע"ה בנו של ר' איצ'ה מתמיד:

"אבא היה מרבה לבקר בהאדיטש, ובדרך כלל היה סועד אצל משפחת גנזבורג. אבא העריך עד מאוד, את ראש המשפחה ר' מנחם מענדל הלל, ופעם אמר לי: 'לולא דמסתפינא הייתי אומר שר' מנחם מענדל הלל גנזבורג הוא בינוני על פי תניא'.

סיפר ר' יעקב גנזבורג שי' בשם אחיו ר' יוסף:

"פעם הגיע הרה"ח ר' איצ'ה דער מתמיד להאדיטש לקראת כ"ד טבת, כדי לעבור לפני התיבה, באוהל ביום היארצייט של אדמו"ר הזקן. הקור היה גדול, השלגים מרובים, ומאחר שהאוהל נמצא במרחק מה מהעיירה, לא היה באוהל באותו יום מניין אלא תשעה אנשים בלבד.

"האוהל, מחולק לשניים, ודלת מפרידה בין שני החלקים. בחלק הקדמי מצוי בית כנסת בו התפללו בעיקר בימים הנוראים, ובחלק האחורי שמעבר לדלת נמצא הציון הקדוש.

"כשנוכח ר' איצ'ה לדעת שהזמן מתאחר ואין סיכוי שיגיע עשירי, הוא פתח את הדלת המפרידה בין שני חלקי האוהל, וקרא לעבר הציון: 'חזו'ל אומרים גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם', על כן אנו מצרפים את רבנו הקדוש כעשירי למניין, ומיד עבר לפני התיבה, אמר את הקדיש דרבנן לפני הודו, התפלל ש"ץ כל התפילה ואמר ברכו וקדושה וכל הקדישים..."

לאחר שהרבי הריי"צ יצא מברית המועצות, דאג ר' יוסף לשלוח לו תמונות של האוהל.

סוכר רק לאורחים

עוד על האירוח של משפחת גנזבורג, מספר הרה"ח ר' יעקב ברוך גנזבורג מקראון הייטס:

"אבא ר' שניאור זלמן - סיפר כי בבית אביו ר' מנחם מענדל הלל, התארחו חסידים רבים, וסבתא מרת שרה שהייתה צדקת גדולה, אירחה את כולם בסכר פנים יפות, ובאדיבות רבה. זאת למרות שהם חיו בעניות ובדחקות.

"סוכר היה מוצר יקר ערך עבור הסבא והסבתא, ולכן לא השתמשו בו כלל. אבל כשבאו אורחים, הגישו כלי מלא סוכר על השולחן. אחד האורחים לא התבייש ולקח לעצמו כמות גדולה ביותר של סוכר... לאבא ולאחיו כאב הדבר, שהוריהם חיים בדלות גדולה, ומארחים בטוב לב, והאיש הזה מנצלם. כאשר אחד האחים נעץ מבט עוקצני באיש, וסבתא הבחינה בכך, היא כיבדה את בנה במתת-יד..."

שיבה מחתרתית

ר' יוסף גנזבורג, ייסד בהאדיטש סניף מחתרתית של ישיבת תומכי תמימים. אין פרטים מדוייקים על הישיבה, ומה שידוע הוא כי בשנת תרצ"ו למדו בישיבה זו מספר תמימים ובהם ר' דובער ריקמן, ר' מוני רפפורט, ר' מרדכי טריגובאו, וכן בנוי של ר' יוסף גנזבורג - הת' יצחק והת' שלום דובער. המשגיח היה ר' אברהם זעליג גנזבורג אחיו של ר' יוסף, ובתקופה מסוימת סייע בעדו הרה"ח ר' יוסף גולדברג (לימים ראש ישיבת תומכי תמימים בברינואה) ע"ה.

רדיפות הנ.ק.וו.ד. לא פסחו על ר' יוסף. מספר פעמים נאלץ לברוח מהבית, ולהסתתר אי-שם. בא' הפעמים אחד מידידיו הגיע לביתו ולחש לו כי הוא יודע שבקרוב יעצר. בפעם אחרת באו אנשי המשטרה החשאית לעוצרו, אך למזלו הוא לא היה בבית. השוטרים הודיעו כי עליו להתייצב בהקדם בתחנת המשטרה המקומית.

ר' שניאור זלמן גנזבורג ע"ה

בני הבית שלחו להודיע לו כי יזהר מלחזור הביתה. הוא ביקש כי יביאו לו את הטלית והתפילין, ונעלם מהאדיטש. רק כאשר הבין כי החיפושים אחריו הופסקו, שב לביתו.

9 שנים מאסר בגין בדיחה

בימי מלחמת העולם השנייה, הצליחו חלק מתושבי האדיטש לברוח מהעיירה ולהציל את עצמם, מהנאצים. בין הבורחים היו בני משפחת ר' מאיר צבי הירש גנזבורג, והכול בגלל התעקשותה הנחרצת של הילדה ציפורה שהייתה בת עשר. כשהתרגשות ממלאת את קולה, היא ניאותה לספר אודות הבריחה רווית התלאות:

"בשנות המלחמה, היינו אני ואחי הצעיר אברהם יחד עם אמה מרת רבקה לבדנו, כיוון שאבא ישב בבית סוהר, על לא עוול בכפו.

"אבא ר' מאיר צבי הירש גנזבורג שהיה חסיד גדול, ישב שנים ארוכות בבית סוהר בקזחסטן. אבא לא עבר על החוק, הוא גם לא גנב ולא פשע. הוא בסך הכול בעת אסיפה שנערכה במקום עבודתו - חנות גדולה, אמר בדיחה על חשבון שלטון החוק. תוכן הבדיחה הוא, לאן שלא תלך החוק יהיה נגדך.

"הוא נעצר עוד בהיותו בעבודה, ובמקביל נערך בביתנו חיפוש. אבא נשלח למאסר ארוך. זה היה בשנת תרצ"ז, והוא שוחרר בשנת תש"ו. הוא נשלח למאסר בקזחסטן הרחוקה, אלא שלאחר המלחמה התברר, שהיה זה נס שנשלח לקזחסטן, כי באיזורים הללו היה מעט אוכל בבתי הסוהר, ואילו בתוככי המדינה ברוסיה אוקראינה וכדו', לא היה לאסירים מה לאכול ורבים נפחו את נשמתם כתוצאה מתת-תזונה.

עקשנות שהצילה

"ונחזור לימי המלחמה - אבא לא חשבה לברוח, היא חששה מפני הקשיים שיוצרו בדרך. אולם אני למרות שהייתי ילדה בת עשר, הייתי קשובה כל העת לרדיו, ולעדויות שהגיעו בעל פה - אודות רצח המוני של יהודים באיזורים אחרים באוקראינה. הדיווחים נראו לי רציניים, והתמלאתי חששות מפני הבאות.

”בשלב מסויים החלטתי כי אנחנו חייבים לאזור אומץ ולברוח מהאזורים הקרובים לחזית, אבל אמא לא הסכימה. יום אחד, החששות כנראה התגברו ואז אמרתי לאמא במר ליבי: 'אם את לא תברחי, אני ימלט לבד מהבית, ואמצא דרך כיצד להצטרף לבורחים מהאיזור'. אמא לקחה ללב את דבריי, ומאז החלה לברר כיצד אנו יכולים להימלט.

”עבר זמן קצר, והבשורה הגיעה. אמא עבדה כמנהלת חשבונות, וידידתה שעבדה במשרה דומה בחברת טרקטורים בעיירה, סיפרה כי השלטונות, מארגנים עגלות שעליהן יברחו כל עובדי החברה, אבל מקום לעוד אנשים לא יהיה. אמא התחננה בפניה, ולבסוף הידידה נענתה ואמרה: תבואי עם שני ילדיך, ונמצא לכם פינה קטנה באחת העגלות, אבל בתנאי שאתם באים ללא חבילה ולו הקטנה ביותר.

”עלינו על העגלה זמן קצר לפני שהנאצים הגיעו לעיירה. ומאז החל מסע מפרך בעגלות, ברכבות, וגם בסירות דרך נהר הוולגה. בתחילה הגענו לאיזור קורסק, ומשם לוורוניז' ולסטלינגרד. לאחר שיצאנו מסטלינגרד החל גשם שוטף, נסענו בעגלות פתוחות, ונרטבנו עד לשד עצמותינו. לאחר נסיעה ארוכה תחת ממטרים סוחפים, הגענו לכפר נידח. כתוצאה מהקור והגשם אמא נפלה למשכב ממנו לא קמה יותר. כך נותרנו שני ילדים קטנים אני בת עשר ואחי בן חמש, בכפר קטן לבדנו.

”כעבור זמן נוצר קשר עם קרובי משפחה והם לקחו אותנו מהכפר הקטן, והמשכנו לנודוד עמם. עד שבשנת תש"ו אבא השתחרר סוף כל סוף מבית הסוהר, והגיע לסמרקנד שם היו כמה מאחיו. הוא יצר קשר עם אחיו ואחותו בלנינגרד והם שסיפרו לאבא באיזה כפר אנחנו נמצאים. לאחר תשע שנות נתק, אבא בא לפוגשנו, ולקח אותנו לסמרקנד”.

הנאצים בהאדיטש

בחודש אלול תש"א נכנסו הנאצים להאדיטש, כניסה שלא לוותה בקרב כל שהוא. מספר חודשים לאחר מכן, בחודש טבת תש"ב הוצאו כל יהודי האדיטש להורג על ידי הנאצים.

חסידי חב"ד שהתגוררו בהאדיטש עם כניסת הנאצים למקום - נספו, מלבד מרת שפרה גנזבורג בת העשרים, שהצליחה להימלט ברגע האחרון, והיא שמספרת על האירועים המוזעזעים שנחרטו בליבה:

”אבא - ר' יוסף - נורה למוות על ידי הנאצים מיד לאחר שנכנסו להאדיטש. אחר כך הנאצים תפסו גם את הסבא ר' צבי הירש גורביץ (אב אמי) עם עוד יהודים ואמרו שלוקחים אותם למחנות עבודה. הם לא שבו הביתה.

ר' מאיר צבי הירש גנזבורג ע"ה

"באחד הימים נכנסו חיילים נאציים לבית שלנו, תפסו את הסבא ר' מנחם מענדל הלל שהתגורר אז אצלנו, וגזזו חלק מזקנו. סבא התחנן ובכה, אך שום דבר לא הועיל לו. הם אפילו נהנו מהסבל שלו והתעללו בו. ראיתי זאת כמו עיניי. אחר כך הם הוציאו את כל ספרי הקודש שהיו בבית ושרפו אותם מול עינינו. זה היה מחזה מחריד. לרשעות הסדיסטית שלהם לא היה סוף. לאחר שהעלו באש את הספרים החליטו לפגוע בנפש, הם רצחו בדם קר את הסבא ר' מנחם מענדל הלל הי"ד.

"אחרי הפוגרום הזה, עברנו להתגורר אצל קרובי משפחה. הנאצים הכריחו את כל היהודים לעונד טלאי צהוב וכולנו חיינו יום יום, שעה שעה בפחד איום – לא ידענו מי יחיה ומי ימות.

"בינואר 1942 (טבת תש"ב) הודיעו הנאצים ברמקולים שכל היהודים חייבים להתרכז במקום מסויים וכל אחד צריך להביא עמו את המסמכים האישיים, מכיוון שהם עומדים 'להעביר אותנו לעיר אחרת'.

"הרגשתי שזה הסוף. ידעתי שהם רוצים להוליך אותנו למוות. החלטתי לברוח יחד עם אחותי, אבל היא חששה והעדיפה ללכת עם כל בני המשפחה. נותרתי לבדי, וברחתי ליערות מסביב לעיירה. במשך כשנתיים התגלגלתי ממקום למקום מכפר לכפר, סבלתי חרפת רעב, ממחלות ופחדים, עד שהצבא האדום שיחרר את האזור בו שהיתי.

"בסיום המלחמה, שבתי להאדיטש, והתברר לי כי נרשמתי כאחת ההרוגות".

בשנים האחרונות שופץ האוהל, ובית הכנסת הסמוך לו, ומידי שנה לרגל יום ההילולא נוהרים רבים להאדיטש, ושופכים את צקון לחשם, על ציון אדמו"ר הזקן.

מי בהאדיטש ומי בחזית

משפחתו של ר' מנחם מענדל הלל גנזבורג, נפגעה קשות בימי המלחמה:

- ר' מנחם מענדל הלל ורעייתו מרת שרה הי"ד נהרגו בהאדיטש.
- הבן, ר' יוסף ובני משפחתו הי"ד (מלבד שפרה) נהרגו בהאדיטש.
- הבת, מרת מרים גנזבורג ע"ה שרדה את המלחמה בלנינגרד.
- הבת, מרת הדסה שלונסקי ע"ה - שרדה את המלחמה.
- הבן, ר' מאיר צבי הירש ע"ה - שהה בבית סוהר בזמן המלחמה.
- הבן, ר' משה ע"ה - שרד את המלחמה בלנינגרד.
- הבן, ר' שלמה אליעזר הי"ד - נשלח לחזית ולא שב.
- הבן, ר' אברהם זעליג הי"ד - נשלח לחזית ולא שב.
- הבן, ר' נח הי"ד - נשלח לחזית ולא שב.
- הבן, ר' שניאור זלמן ע"ה - שרד את המלחמה בסמרקנד ולאחר המלחמה השתקע בניו יורק.
- ר' יעקב שי' - ניצל בניסים גדולים מגיוס בימי המלחמה, שרד את המלחמה בסמרקנד ולאחר המלחמה השתקע במילנו איטליה.
- ר' ישראל הי"ד - נהרג בהאדיטש.

מימין: ר' אברהם זעליג גנזבורג, משמאל: ר' שלמה אליעזר גנזבורג.
נהרגו בחזית נגד הגרמנים, הי"ד

יומן זכרונות שמיני עצרת תש"ח

מאת סב חתן הבר-מצוה, הרב דוד שי' אופן

בליל שמיני עצרת כשנכנס כ"ק אד"ש להקפות, כרגיל היה הסדר, שעמד מתחילת אמירת פסוקי אתה הראת וכל הניגונים והקפות ועד לסיום הקדיש שאחרי עלינו, ומעולם לא ישב, וכ"ז היה לפני קידוש כי בליל שמ"ע נהג לקדש רק אחרי הקפות, וכן היה גם באותו לילה, אלא כשהגיע ל סיום הקפה ד' במקום להסתובב בעמידה לשטנדער, ראיתי שישב על כסאו הק' וזה היה פלא, כי כנ"ל מעולם לא ישב בהקפות ושאלתי חבר מה קרה, מיד ניגשו חברי המזכירות וראו שהרבי חיור ולא מרגיש טוב, בהמשך ניגש הרופא ד"ר זליגסון שהיה מחזיק תמיד במעילו בקבוק ג'וס, והציע לרבי לשתות, ואמר לו הרבי איך אפשר לשתות והרי זה לפני קידוש, וגם צריך לשתות בסוכה, ולא הסכים.

ואמר שימשיכו רגיל את ההקפות ועשו מהר את ההקפות, מיד אמרו לכולם לצאת מבית הכנסת, כשהגיע להקפה שביעית אמר שברצונו ללכת כרגיל לרקוד עם הרש"ג, וכן היה שקם ממקומו וירד ולקח הס"ת וסיבב הבימה והתחיל לרקוד עם הרש"ג, ומיד הרש"ג סימן לרבי אם היד שאין בכוחו לרקוד כדי שהרבי יפסיק, ושאל הרבי מה קרה שאינך יכול לרקוד ואמר שקשה לו, והוכרח להפסיק את ההקפה, אח"כ הרבי חזר ועלה לבימה למקומו וחיכה שיאמרו עלינו וקדיש, ורק אח"ז הלך לבד ועלה כל המדרגות ונכנס לחדרו הק' ונעל הדלת.

מיד חברי המזכירות דפקו ולא ענה, גם כשהרב חדקוב והרש"ג דפקו לא ענה, הרש"ג עלה לביתו וסיפר לזוגתו חנה ע"ה, בתו של הרבי דער שווער, מיד ירדה ודפקה בדלת ואמרה בקול את שמו הק' של הרבי, וביקשה שיפתח הדלת, ואז פתח ושאלה מה קרה? ואמר לה שהיות וחילק כל היום לעקח לכן הוא עיף קצת ובדעתו

לנוח קצת ואח"ז ילך לביתו, אבל היא כבר לא נתנה שיסגרו הדלת, שמעתי שהציע לרבי להכניס מיטה לנוח, והסכים רק בתנאי שיביאו מטה של הרבי דער שווער, וכן היה.

מיד נכנסו המזכירים והתחילו להביא רופאים, באותו זמן הלכו לקרוא לרבנית חי' מושקא ע"ה והגיעה ל770, כאשר הרופאים הגיעו אמרו שהרבי חייב ללכת לבית רפואה והרבי לא הסכים, אמרו לרבנית שתאמר לרבי ללכת, ואמרה צו מיין מאן דער רבי, מותר להציע פעם או פעמיים, יותר אסור לומר לו, ואמרה שמכיון שהרבי לא רוצה, לכן בשום אופן לא לקחת אותו גם בהרדמה ח"ו וכן היה, ורק הביאו רופאים שיטפלו בחדרו הק', וכאשר היא יצאה מחדרו הק' לחדר המזכירות, אמרה כמה פעמים מאכט נישט קיין טומל (היינו לא לעשות רעש) וראו עליה איך שהיא בישוב הדעת, (אשה גדולה ודגולה מאד), ואח"כ הרבי יצא לסוכה ועשה קידוש על יין ואכל חלה וברך ברכת המזון, בעת שברך הביט בסידור והיה מאד חיוור וראשו הק' היה קצת כפוף, כשיצא מהסוכה נעמד על המדרגות בכניסה של 770 והניף ידו הק' לכל הקהל שיהיו בשמחה, והודיע שימסרו לקהל שילכו לעשות קידוש ולאכול סעודת יו"ט בשמחה.

לפנות בוקר יצא הרב ליבל גרונר והודיע לנו הבחורים שנשארנו כל הלילה בחדר הספרי' 770 שהרבי קיבל עכשיו עוד התקף יותר חזר מהראשון, ושנאמר תהילים, מכיון שראינו איך שהרבי נהג במשך ההקפות ושהלך לעשות קידוש, וראינו איך ששולט על כל המצב, לכן לא דאגנו והיינו בטוחים בכוחו של זקן שבוראי יכריא מהר, מאידך הרבי אמר כל הזמן למסור לקהל שיהיו רק בשמחה ורק זה יביא רפואה שלימה, לכן למחרת מיד הלכנו לשמח יהודים בבתי כנסיות כרצונו הק', כמובן שיש תמיד בעלי מרה שחורה, והם הלכו רגלי לאוהל של הרבי דער שווער להתפלל, ומכיון שכוונתם רצויה בודאי פעלו ג"כ,

כשחזרנו מהבתי כנסיות לשמח יהודים כרצונו הק' באנו ל770 וזה היה לערך חצות לילה, ושמענו שהרבי הודיע להרב ליבל להודיע לקהל שהתישב על מטנו הק', וב"ה מרגיש יותר טוב, ומיד התחילו ההקפות דליל ב' שמח"ת, ורקדו בשמחה כפי ציווי הרבי כל הלילה, אע"פ שמאד כאב הלב שהרבי לא נמצא איתנו בגילוי בגשמיות, אבל מכיון שידענו שזה רצונו הק' רקדנו בשמחה, ושרו דער רבי איז געזונט, וכן היה בבקר בשמח"ת.

לפנות ערב בעת ההתועדות אחרי מנחה ירד ליבל מחדרו הק' של הרבי, ואמר שהרבי הודיע שאי"ה אחרי תפילת ערבית יאמר שיחה, וגם ישלח כוס של ברכה מהבדלה, מיד נהיה שמחה גדולה ורקדו. וכן היה, הרבי דיבר שיחה ומאמר ביחד, וזה היה לערך 20 דקות, אח"כ ליבל הביא בשליחות הרבי כוס של ברכה וחילקו לכולם.

למחרת באיסרו חג ביקש הרבי שיביאו מיד כל המכתבים, לא היה ברירה והוכרחו להביא והרבי התחיל בעבודתו הק', גם הגייה שיחה לכבוד שבת בראשית. בצהריים

ראיתי פעם ראשונה את נכדו של הרבי דער שווער ברי גורארי הגיע לבקר את הרבי ונכנס לחדרו הק'.

מכל הנ"ל ראינו במוחש והרגשנו שלא רק שהרבי ידע לפנ"ז מה הולך להיות, אלא שגם אחרי שזה קרה זה היה בהסכמתו ובשליטתו, דכאשר החליט ללכת להקפה שביעית הלך שלא עפ"י טבע כלל, וכן כל ההנהגה שלאח"ז, לדוגמא שהרבי דיבר במוצאי שמח"ת הרופאים אמרו לו שידבר רק 5 דקות ולפועל דיבר לערך 20 דקות ושאלו למה הוכרחת לדבר כ"כ הרבה זמן, וענה להם שבאמת אף פעם לא יגמור מה שיש לו לומר, ומאז דיבר כל מצוש"ק לערך שעה ועד שעה ומחצה.

בכח מר חשון אחרי סדר נגלה לערך 2.15 הלכו הבחורים לאכול ארוחת צהרים, ונשארו כמה בחורים ואני בתוכם, פתאום ראינו את הרבי דרך החלון הקטן של 770 למעלה הולך ברחוב לכיוון הספריה, זה היה פעם ראשונה שראיתי את הרבי אחרי שמח"ת, שמחתי מאד שראיתי פניו כמו שהיה לפני החולי, שמעתי אח"כ שהביאו לספריה כתבי קדש של רבותינו נשיאינו פדיון שבויים מפולין, והלך כ"ק אדמו"ר לראות וישב שם לערך ב' שעות וחזר לחדרו הק', אח"כ הודיעו שהרבי ילך לביתו בליל ר"ח כסלו שחל באותו שנה בליל שישי, וכן היה שאחרי מעריב יצא מחדרו ונסע לביתו פעם ראשונה, כמובן שהיה שמחה גדולה ורקדו והתועדו כל הלילה, למחרת קרא הרב דוד רסקין מנהל דתת"ל לי ולחברי ידידי הרב דוד זלמנוב שיחי', ואמר לנו בשם הרב חודקוב האם ההנהגה זו מה שעשו הרבה בחורים בלילה (שתית משקה יתר על המידה) זה ביטוי של השמחה שהרבי יצא לביתו? וביקש מאיתנו בתור בחורים המבוגרים למסור זה לכולם.

ביט כסלו החליט לרדת לביכנ"ס להתוועדות פעם ראשונה אחרי ש"ת לח ודיבר כמה שעות, ובחנוכה התחיל לבוא כל יום לתפילה מנחה להדלקת נר חנוכה, למטה בביכנ"ס, ביום ב' דחנוכה התחיל לומר שיחה לערך חצי שעה, ואח"כ אמר שהיות והרבי דער שווער נהג לחלק דמי חנוכה על פתח ביתו מבחוץ, ע"כ גם אני אחלק אחרי תפילת ערבית לכל אחד דולר דמי חנוכה, ונעמד ע"י דלת הכניסה ל770 של ביכנ"ס הגדול למטה, והתחיל לחלק לכולם דולר אחד, הגבאי ר' ליבל ניסה לעצור את הקהל, מיד אמר מי שעוצר את הקהל שידע שעוצר אותי, ומיד הפסיק ר' ליבל, ורובם הלכו לקבל כי אמר שזה מוסיף לו בבריאיות.

בזאת חנוכה מסרו בשם הרבי שביקש לעשות ביתר שאת מבצע חנוכה וגם ביום שידליקו נרות במקומות צבוריים, מיד נסעו כל הבחורים וגם אני נסעתי עם חברי הרב משה ניסן וולבוסקי שיחי' לחנויות במנהטען, כאשר ראיתי שעוד מעט מגיע זמן מנחה, אמרתי למשה בא נגמור מהר כי אני מאד רוצה להיות במנחה, בד"כ לדאבוני לא תמיד הקפדתי להיות במנחה, כי הרבי זרח בגילוי כמו השמש, והורגלנו בודאות שלא שייך הפסק ח"ו, ובאמת זה כך, רק שבגילוי נשתנו צורת והנהגת הנשיאות, לכן

מרום השפע של התפילות ביחד עם הרבי, לא הקפדתי תמיד להיות בכל תפילה, כי ההרגל מקרר קצת וכו'. אבל באותו יום ליבי אמר לי שהולך להיות משהו, אבל משה ניסן הוא קב"ע בעצם, אמר לי לא ממהרים, עד שנגמור המבצעים לא נוסעים, ובכל זאת הייתי בלחץ ומהרתי כמה שאפשר, ובסוף הגענו כמעט לפני סיום תפילת מנחה, עמדתי בפרוודור חכייתי שהרבי יצא מהתפילה, כשיצא ראיתי שהרבי פונה להרב חודקוב, ואומר לו עכשיו פארבריינגען.

מיד ירדו כולם למטה לבית הכנסת, והנה אני רואה על שולחן אדמו"ר ב' חלות, הוברר שהרבי נוטל ידיים ויהיה כוס של ברכה, לא הבינו מי שם חלות הרי זה פארבריינגען פתאומי? (אח"כ התברר שהרבי אמר לר' יעקב יהודה העכט בחשאי שיכין חלות ושיהיה כוס של ברכה, ולא לספר לאף אחד, אבל הוא בחכמתו צילצל בטל לבנו שלמד במורסטאן, ואמר לו כדאי לך להיות במנחה בזאת חנוכה, והגיעו הבחורים מהשיבה).

ובאמת היה פארבריינגען מאד שמחה, הרבי נטל ידיו ופרס חלה, היה כמה שיחות, בין השיחות הרבי נענע חזק בידיו הק', אח"כ ברך בהמ"ז והתחיל לחלק כוס של ברכה, חלק מקהל לא רצו לגשת, ואמר שמי שלא ניגש הוא חסיד שוטה, אח"כ הגיע אחד מהרופאים ועבר בכוס של ברכה והרבי חייך אליו וסימן בידיו הק' שיבדוק הדופק אצל עצמו וחייך אליו מאד, והיה שמחה גדולה מאד.

בשבת מברכים טבת חשבו כיון שהרבי ירד לבית הכנסת כ"כ הרבה יחסית, בודאי הרבי ירד להתוועדות במצוש"ק, אבל הרבי החליט לדבר בשידור מהחדר, ומכאן רואים שהרבי קובע הכל, גם מתי יהיה מנוחה עפ"י טבע, ועד יוד שבט המשיך לדבר מהחדר, וביוד שבט ועד"ז במצוש"ק יג שבט ירד להתוועד בבית הכנסת, ובמצוש"ק יג שבט הרבי נטל ידיו הק' למלוה מלכה וחילק עוה"פ כוס של ברכה, אח"ז בשבת מברכים אדר ראשון חזר לדבר מהחדר, בפורים (וגם במצוש"ק שאחרי פורים) ירד להתוועדות ובסיום ההתוועדות הכריז מכיון שהגיעו אורחים לפורים וחוזרים למקומם אחרי פורים, לכן ברצונו לחלק בקבוקי משקה וכן היה.

סיפר לי אחד מהאורחים שבא לראות את הרבי אחרי הרבה זמן שלא ראה את הרבי, כי התרחק מלובוואיטש מפני כמה סיבות, אבל כאשר ששמע שהרבי לא הרגיש כ"כ טוב התעורר לבוא לרבי, והחליט מכיון שהתרחק ולא היה לו נעים מהרבי, יעמוד מרחוק, כאשר ששמע את הכרזת הרבי, שכל האורחים יגשו לקבל משקה כדי לעשות התוועדות במקומם, לא היה לו ברירה וניגש להרבי, ורצה לעבור במהירות כי לא היה לו נעים, כשהגיע הושיט לו הרבי בקבוק משקה ואמר לו דאכעט זיך אז

מיר האבן זיך שוייך לאנג נישט גזעהן, (שלא התראנו זמן רב) ואמר לי, הרבי לא שוכח אף אחד גם אותי.

בר"ח ניסן שחל בשבת החליט לרדת באופן קבוע לתפילות בשב"ק, ועד"ז במצוש"ק להתוועדות. באחרון של פסח בסעודת משיח היה פעם ראשונה שדיבר בלי רמקול בהתוועדות וזכינו לשמוע ד"ת מפה קדשו בלי ממוצעים, אח"כ חילק כוס של ברכה והיה שמח מאד.

מכל הנ"ל ראינו והרגשנו, א' שידע לפני"ז כל מה שיקרה, ב' בעת מעשה שלט על הכל, והיה בהסכמתו ע"ד וממש כמו שמבואר בשיחות של רבותינו נשיאנו על המאסר של אדמוה"ז, ג' כל הצימצום היה בשביל הגילוי, כי מאז התחיל רבוי שיחות, ריבוי חלוקות, דולרים, כמה פעמים כוס של ברכה ושפע רב, באין ערוך ממה שהיה לפני לח.

עד"ז עכשיו שיש העלם גדול מאד, אעפ"י שההנהגה נמשך בכל התוקף וביתר שאת ויתר עז בלי שנויים, יהיה (ע"י הצמצום עכשיו שכבר יותר מדאי,) בקרוב ממש הגילוי הגדול מאד, התגלות כ"ק אד"ש מלכנו משיחנו בגשמיות, ויגאלינו בגו"ר, וילמדנו תורה חדשה מאיתי תצא, בקרוב ממש.

לזכות

חתן הבר מצווה

הת' שניאור זלמן שיחי' גאנזבורג

שיזכה לגדול תמים אמיתי בצבא חיילי בית דוד,
מתוך הצלחה בלימוד התורה במנוחת הנפש
ובשמחה לנח"ר הרבי מלך המשיח!

ולזכות כל המשפחה שיחיו
לכתיבה וחתימה טובה
לשנה טובה ומתוקה!

שנזכה לראות בהתגלות
הרבי מה"מ תיכף ומיד ממש!